

Kaj treniram: hokej ali branje? Najbolje kar oboje!

Predstavitev sodelovanja med Mariborsko knjižnico
in Hokejsko drsalnim klubom Maribor

What Am I Training: Hockey or Reading? Both Would Be Best!

Presentation of Cooperation between the Maribor Public Library and
the HDK Maribor Hockey and Skating Club

Sabina Fras Popović

Izvleček

Članek predstavlja primer sodelovanja knjižnice in športnega društva pri razvoju bralne kulture ter način, kako lahko knjižničar vključi razvoj bralne zmožnosti v prostčasne dejavnosti otrok, hkrati pa predstavi branje kot zahtevno dejavnost, za odlično obvladanje katere je posameznik pripravljen nameniti veliko truda in časa. Namen članka je spodbuditi razmišljanje o možnostih, ki se nam ponujajo, ko razvoj bralne kulture prenesemo zunaj prostorov knjižnice ali učilnice. Predstavljeni primer prinaša naslednja ključna spoznanja: otroci se pozitivno odzovejo na skupinsko glasno branje, na koncept branja kot družabnega dogajanja ter na primerjavo treniranja branja in izbrane športne panoge. Ugotovili smo tudi, da se otroci na branje odzovejo drugače, če v tej dejavnosti uvidijo smisel. Rezultati predstavljenega primera lahko služijo šolskim in splošnim knjižničarjem ter trenerjem in staršem kot pomoč pri oblikovanju programov sodelovanja z društvi in pri premikanju knjižnične dejavnosti iz ustaljenih knjižničnih prostorov v življenjski prostor posameznika. S pomočjo prispevka tudi ugotovimo, da predstavljajo ključni element starši. Veliko težavo pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti v nestandardnih okoliščinah predstavljajo starši, ki dojemajo branje zunaj šolskih obveznosti kot nasilje nad otroki. Tako tudi na tem primeru pokažemo, da je problem (ne)pismenosti in (ne)ustrezne bralne kulture sistemski problem, pri reševanju katerega ne smemo zaobiti družine.

Ključne besede

branje, spodbujanje branja, fantje, bralna kultura, sodelovanje, splošna knjižnica, hokej, trening, hokejski klub

UDK 028.4-053.5:796.966

Abstract

The article presents an example of cooperation between a library and a sport society in developing reading culture, and how a librarian can incorporate the development of reading ability into children's free-time activities; simultaneously, it presents reading as a demanding activity, to which an individual is willing to devote a great deal of time and effort to master it. The purpose of the article is to promote thinking about the possibilities we are offered when shifting the development of reading culture outside of the physical premises of a library or classroom. The example presented has led to the following key findings: children react positively to reading aloud in groups, to the concept of reading as a social event, and to the comparison between training reading and a select sport discipline. It has also been established that children react to reading differently if they see the purpose of it. The results of the presented example can aid school and general librarians, coaches and parents in shaping programmes for cooperation with societies, and in shifting library activities from the established library premises to an individual's living space. The paper has also revealed that parents are a key element. Parents who perceive reading outside of the scope of school requirements as violence against children present a great obstacle to the development of reading culture and reading literacy under non-standard circumstances. This example shows that the problem of (il)literacy and (im)proper reading culture is a systemic problem, one which cannot be solved without involving the family.

Key words

reading, promoting reading, boys, reading culture, cooperation, public library, hockey, training, hockey club

Mariborska knjižnica je splošna, javna knjižnica, ki v zadnjih letih medijski prostor polni tako z izjemnimi strokovnimi dogodki, kot so npr. Pravljični dan s pravljično šolo, in strokovnimi nagradami, kot je npr. prva nagrada Združenje splošnih knjižnic za inovativne projekte, kot tudi z novicami o brezplodni bitki z mlino na veter v obliki mestne oblasti, ki ne prepozna nujnosti po umešenosti sodobne knjižnične stavbe v središče mesta, ki bo za vedno zapisano v evropskem prostoru kot Evropska prestolnica kulture 2012.

Knjižnice in bibliobus s 47 postajališči pokriva široko razvejeno območje štirinajstih občin (Maribor, Duplek, Hoče-Slivnica, Kungota, Lovrenc na Pohorju, Miklavž na Dravskem polju, Pesnica, Rače-Fram, Ruše, Selnica ob Dravi, Starše, Šentilj in na širšem območju še Slovenska Bistrica in Oplotnica). Bibliobus na vsaka dva tedna obiskuje kraje, kjer v neposredni bližini ni stacionarnih knjižnic. V Mariborski knjižnici si prizadevamo, da prebivalci knjižnico v svojem okolju prepoznajo kot

živahno in dinamično središče, kjer se počutijo vredne in varne, središče, ki povezuje lokalne skupnosti, navdihuje in prinaša spremembe v njihovo življenje, ki omogoča njihovo osebno rast, vseživljenjsko učenje, aktivno državljanstvo, demokratično vključevanje v procese odločanja v družbi, prijetno in koristno preživljanje prostega časa in druženja. Vse bolj pa uresničujemo tudi sodobno paradigmo knjižnične javne službe, ki usmerja prenos knjižničnih vsebin iz knjižničnega prostora v življenjski prostor posameznega prebivalca.

Temeljna naloga splošne knjižnice je razvoj bralne kulture in bralne pismenosti pri različnih skupinah prebivalcev. Mnoge mednarodne in domače raziskave v zadnjih petih letih pred nas postavljajo izjemno slabe rezultate o bralni pismenosti in bralni kulturi. Rezultati so zaskrbljujoči tako pri odraslih kot mladih ter tako v domačem kot v mednarodnem merilu. Domača in tuja literatura opozarjata na problem sprejemanja branja kot prostočasne dejavnosti, sposobnost obvladanja zahtevne tehnike

branja in s tem povezano boljše ali slabšo funkcionalno pismenost pri specifični skupini prebivalcev, in sicer pri dečkih v drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (v nadaljevanju VIO), če jih starostno umestimo po slovenskem šolskem sistemu. V Mariborski knjižnici smo želeli oblikovati storitev, s katero bi prav tej populaciji branje predstavili kot dogodivščino na eni strani, na drugi strani pa kot tehniko, ki potrebuje visoko stopnjo lastne zavzetosti za odlično obvladanje. Ob tem smo želeli izpostaviti še dvoje: predstaviti branje kot dejavnost, ki ni nujno in vedno vezana na šolsko obvezo, in hkrati izpostaviti prednosti in koristi, ki jih branje prinese v vsakdanje življenje. Iskali smo povezavo med razvijanjem določenih posameznikovih sposobnosti (npr. sposobnost osredotočenosti, vživljanja v druge) in branjem kot tehniko, ki nas pripelje do novih znanj in bogati besedišče.

Šport in branje imata veliko več skupnega, kot je videti na prvi pogled. Za oboje so potrebni koncentracija, predanost in predvsem osebno zanimanje. Vsi, ki se ukvarjamo s spodbujanjem branja med različnimi skupinami uporabnikov, se v knjižnici vse bolj zavedamo pomembnosti osebnega pristopa, ki pa praviloma pelje stran od utečenih in že začrtanih poti delovanja. Osnovna ideja sodelovanja med Mariborsko knjižnico in Hokejsko drsalnim klubom Maribor je bila predstaviti družabno dimenzijo branja in osmisliti čas, ki ga mladostniki preživijo na potovanjih na tekme, in jih ob tem umakniti od elektronskih naprav, ki po navadi zapolnjujejo neorganiziran čas, motijo koncentracijo, ne povezujejo ter vplivajo tudi na razvoj in delovanje kognitivnih sposobnosti. Osnovni namen je bil, da jim branje predstavimo kot izbiro, kot zabavno potovanje in ne kot nujnost, ki jo v življenju moraš početi, ker jo od tebe zahtevajo in pričakujejo drugi, hkrati pa osmislimo tudi vloženi čas, ki ga namenijo razvoju tehnike branja.

Pri projektu sodelujeta *Mariborska knjižnica* in *Hokejsko drsalni klub Maribor*. Ob zaključku sezone 2014/2015 so v klubu želeli otrokom ponuditi nekaj več. Predstavniki Mariborske knjižnice smo predlagali branje na avtobusu med potovanjem na tekme, saj so se

otroci pred tremi leti neorganizirano in spontano na poti na tekmo na Bled srečali s knjigo *Banda*, ki jo je napisal Esad Babačić. Avtor je želel s tem delom postaviti spomenik slovenski hokejski reprezentanci. Takrat smo na avtobusu prvič izvedli uro glasnega branja literarnega besedila, ki je namenjeno odrasli populaciji, a je bila vsebina precej privlačna tudi za določeno skupino mladih fantov, ki jim trening hokeja napolni večino prostega čas in počasi postaja način življenja. Vožnja je takrat minila v pogovoru o razlikah med reprezentanco in klubom, fantje so pripovedovali o vzgibih, ki so jih privedli do začetkov igranja hokeja, ter o posameznikih, ki so jih je pri tem usmerjali ali navduševali. Tako je tudi zdaj v projektu poudarek na času, ki ga otroci preživijo na avtobusu. Povprečno gre za 4 ure na tekmovalni dan, to sta praviloma dve soboti na mesec. Na teh temeljih smo zasnovali projekt *Hokejska bralna postava* in sodelovanje med knjižnico in športnim društvom.

KAKO LAHKO S POMOČJO KOLEDARJA UGOTOVIMO, KAJ IMATA SKUPNEGA HOKEJ IN BRANJE?

Ljudje smo naravnani tako, da potrebujemo pri razumevanju posameznih stvari v življenju smisel. Knjižničarji ta smisel iščemo v vsakem elementu dejavnosti, ki jo izvajamo. In pogosto, ko mi najdemo smisel v stvareh, ki jih izvajamo, imamo na drugi strani tiste, ki sploh ne vidijo smisla v tem, kar knjižničarji tako radi počnemo. Sistematično postavljamo znanje v smiselne sklope povezanih zgodb. Hokej in branje sta že na prvi pogled tako zelo različna, da njuna povezava res nima nobenega smisla. Če ga ne najdemo drugače, si lahko pomagamo z zgodovinskimi dogodki in koledarjem.

Na dan pred slovenskim kulturnim praznikom leta 2014, torej 7. februarja 2014, je v prostorih Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport potekala okrogla miza na temo dvig bralne pismenosti. Njen namen je bil posvet ministra s strokovnjaki, v bistvu je šlo za tematski pogovor ministra o možnih ukrepih za dvig bralne pismenosti. Med deležniki in strokovnjaki ni bilo predstavnikov splošnih ali šolskih knjiž-

nic. Dan manj kot leto dni pred omenjenim dogodkom, 8. februarja 2013, se je slovenska hokejska reprezentanca z zmago nad dansko reprezentanco prvič uvrstila na najpomembnejše športno tekmovanje, olimpijske igre.

8. september je mednarodni dan pismenosti in vsako leto znova ta dan strokovnjaki opozarjajo na bralno pismenost kot na ključno kompetenco za razvoj in uporabo preostalih oblik pismenosti. Med temi strokovnjaki so tudi šolski in splošni knjižničarji. 4. septembra 2016 je slovenska hokejska reprezentanca z zmago nad reprezentanco Belorusije na turnirju za olimpijske kvalifikacije dosegla uvrstitev na olimpijske igre. Tako močno prepleteni dnevi, meseci in leta nam lahko prinesejo zanimivo sporočilnost.

Bralna pismenost zahteva od nas dolgoročno zavezo, je na posvetu z ministrom leta 2014 izpostavil dr. Gašper Cankar (Za, 2014, str. 13). Z dolgoročno zavezo je imel verjetno v mislih deset, petnajst let rednega ukvarjanja. Člani slovenske hokejske reprezentance, ki so septembra 2016 v Minsku osvojili turnir za olimpijske kvalifikacije, glede na njihovo starost povprečno trenirajo hokej že dvajset let po uro na dan, če ure razpršimo na dneve, tedne in mesece. Vsekakor lahko v tem primeru prepoznamo značilnosti dolgoročne zaveze.

Branje je tehnika, ki je osnova za razvoj bralne pismenosti, bralna pismenost pa je temelj, na katerem posameznik v dolgotrajnem življenjskem procesu razvije in nadgradi še druge oblike pismenosti, kot so npr. informacijska, finančna in v zadnjih letih tudi vse bolj izpostavljena digitalna pismenost. Branje je tehnika, podobno kot drsanje, ki jo posameznik lahko usvoji samo, če ji nameni dovolj časa. Prvi pogoj pa je, da k učenju te tehnike pristopi z zanimanjem, predanostjo, zavzetostjo in radovednostjo, kot jih lahko zaznamo pri otrocih, ko se želijo učiti drsanja.

KAJ NAS LAHKO DRSANJE IN HOKEJ NAUČITA O BRANJU?

Drsanje je osnovna tehnika gibanja na ledni ploskvi, ki jo posameznik potrebuje za igranje hokeja na ledu. Burnik (2006, str. 57) poudarja

povezavo med učenjem in zabavo pri drsanju, saj uspešnost učenja drsanja in hokeja pri najmlajših pogojuje prav z učenjem skozi igro, ki predstavlja vzgojno sredstvo.

Branje in drsanje imata še eno pomembno skupno komponento, in to so starši. Tako pri učenju branja kot pri učenju drsanja so v primeru predšolskih otrok starši tisti, ki otroka usmerijo v učenje teh dveh tehnik. Starši igrajo vidno vlogo pri otrokovem dojemljanju hokeja in športa na sploh, izpostavi Burnik (2006, str. 55). Podobno velja tudi za branje. Starši torej igrajo pomembno vlogo tako pri hokeju kot pri branju, kreirajo otrokov odnos do specifične aktivnosti, ki oblikuje razvoj njegove osebnosti in sposobnosti. Razlika pri učenju teh dveh tehnik nastane ob vstopu otrok v šolski sistem. Za učenje tehnike branja pri otrocih je v šolskem programu sistemsko poskrbljeno, medtem ko je učenje tehnike drsanja v domeni prostočasnih dejavnosti in kot takšno jo opredeljuje možnost izbire. Nekateri otroci imajo v okviru šolskega programa možnost spoznati drsanje kot enega od športov in se v okviru šolskih tečajev naučiti osnov tehnike drsanja, vendar tega znanja v okviru šolskih obveznosti sistematično ne nadgrajujejo. Če izrazijo zanimanje za tehniko drsanja, jo starši na (praviloma) otrokovo željo vključijo v okvir prostega časa in s tem ji dodajo posebno dimenzijo, ki je ključna za uspeh: lastno zanimanje. Učenje tehnike branja v sklopu šolskega programa je šolska obveza, ki jo prevzema glagol *morati* in odsotnost možnosti izbire. Kljub temu da se vsi vpleteni v proces zavedamo nujnosti branja, je tudi pri tej tehniki pomembno naše zavedanje, tako kot pri vseh drugih stvareh v življenju, da znanje in sposobnost izpuhti, če tega ne treniramo redno in ne spodbujamo prehoda na višji nivo: od enostavnega do zahtevnega. Od tečaja drsanja do uvrstitve v hokejsko ekipo. Od slikopisa do romana.

Dveinpolletni otrok ima besedišče dvestotih do tristotih besed, pri šestih letih pa jih pozna že več tisoč (Montessori, 2006, str. 143). Otroci v tem starostnem obdobju so izjemno dojemljivi za razvoj jezika in znanje vsrkavajo skozi igro in iz okolja, ki jih obdaja. Tisti, ki stopijo na led v tej starosti, tehniko drsanja

s posameznimi elementi usvojijo ob rednem treningu, ki je zasnovan kot igra, do starosti šestih let. Če stopijo na led kasneje, se njihova sposobnost usvajanja drsanja ne ustavi, le večjo spodbudo potrebuje. Branje je eden od najpogostejših načinov širjenja besedišča, zato je tako pomembno glasno branje v otrokovem predšolskem razvojnem obdobju. Besedišče odraslih v pogovornem odnosu med seboj ali v pogovornem odnosu do otrok težko doseže takšno jezikovno bogastvo, kot ga prinese literarno ali strokovno poljudno delo.

Brez znanstvenih raziskav, a če bi se potrudili, bi jih verjetno tudi našli, lahko na osnovi opazovanja družbene dinamike zapišemo, da branje velja za manj priljubljeno dejavnost med otroki in starši, da pa je to način ravnanja, ki je družbeno bolj sprejemljivo. Gibanje, ki je osnova za športno udejstvovanje, je med mladimi in njihovimi starši bolj priljubljeno, velja za družabno dejavnost, ki se odvija zunaj šolskih obveznosti in ni vezano na glagol *morati*. Pri uporabi glagola *morati* v besedni zvezi s katerokoli dejavnostjo stopamo na področje možne podzavestne zavrnitve in tako je lahko v obeh primerih, pri branju in pri športu. V slovenskem prostoru ukvarjanje s športom predstavlja, predvsem glede na rezultate slovenskih športnikov, tudi eno od možnosti za lastno uveljavitev in graditev pozitivne samopodobe.

Branje mladim najpogosteje predstavlja individualno dejavnost, ki je ne povezujejo z zabavo, igro ali s sprostitvijo. Pogosto tudi ne pomislijo, da je to nekaj, kar je potrebno trenirati (vaditi), in si niti ne želijo biti v tem zelo dobri. Povezava med treningom branja in treningom športa ponuja različne možnosti za premik vzpostavljenih miselnih vzorcev, predsodkov in načinov obnašanja. Dobro branje ni kar nekaj, kar se zgodi samo po sebi, tako kot tudi športni dosežki niso samoumevni.

Najpogostejši asociaciji ob knjigah za osnovnošolce sta bralna značka in domače branje, torej nekaj, kar je povezano s šolo. Podobno kot si pri učinkovitem in pestrem vadbenem procesu za najmlajše pri treningu hokeja vaditelji prizadevajo v trening drsanja in igranja hokeja vnesti elemente zabave, igre in sprostit-

ve (Burnik, 2006, str. 3), potrebujemo takšne pristope tudi pri vadbenem procesu tehnike branja. Največji manevrski prostor za takšen pristop ponuja obdobje predbralne pismenosti. Če tega obdobja nismo uporabili v tej smeri, to je, da branje predstavimo kot tehniko, ki vodi tudi do zabave, sprostitve in igre, hkrati pa od nas zahteva določeno stopnjo osebne zavzetosti in predanosti, potrebujemo več iznajdljivosti v nadaljnjih obdobjih. Na eni strani zaradi systemske umeščenosti branja, ki je deležno veliko pozornosti, negovanja in spodbujanja, a je najpogosteje vezano na koncept šolskih obveznosti, na drugi strani pa zaradi umeščenosti branja v družini. Če je branje v družini zunaj šolskih obveznosti prepoznano kot nasilje nad otroki, se srečujemo z izjemno razvojno težavnim vprašanjem, ki nas seveda usmerja v oblikovanje drugačnih systemskih pristopov k zagovorništvu branja, kar pa ni namen razmisleka v pričujočem prispevku.

SREČANJE ŠPORTNE IN BRALNE KULTURE NA AVTOBUSU

Hokej v Mariboru v sklopu Hokejskega drsalnega kluba Maribor trenira 45 otrok v starosti med 9 in 13 let. Otroci, stari do 12 let in do 14 let, sodelujejo tudi v državnem prvenstvu. Tekme potekajo v različnih krajih Slovenije ter tudi v Avstriji in na Hrvaškem. Praviloma avtobusne prevoze na tekme organizira klub, na tekme pa z otroki lahko potujejo tudi starši. V šolskem letu 2015/2016 smo se dogovorili za sodelovanje (Mariborska knjižnica in Hokejski drsalni klub Maribor) in smo branje umestili kot stalnico potovanj na tekme. Projekt je potekal tako, da je skupaj s hokejisti na avtobusu potovala tudi knjižničarka, ki je vodila dejavnost. Z mladimi hokejisti, ki prihajajo iz različnih osnovnih šol, smo na pot vzeli *Deso Muck* in njeno knjigo *Blazno resno o šoli*. Prvo srečanje na avtobusu je bilo povezano z učnimi listi, ki so prinašali informacije o pisateljici, seriji knjig *Blazno resno* ter tudi o slovenskih nagradah za mladinsko književnost. Začeli smo z glasnim branjem. Poglavlja so fantje brali po vrstnem redu številke na svojih tekmovalnih dresih. Knjiga je romala med njimi. Ko smo prišli do poglavja, ki ni bilo »zasedeno« z

igralsko številko, je knjižničarka predlagala izbiro: ali bere ona ali kdo od njih. Med branjem smo razpravljali o vsebinah, ki so zanje pomembne: od tega, kako se po štajersko reče *plonk listku* in kakšne so koristi od pisanja švinglcev, do tega, da danes skoraj nihče v razredu drugemu nič več ne pomaga, še za nalogo jim ne povedo, če izostanejo zaradi klubskih obveznosti, in do tega, kako dober občutek imajo, ko lahko sami pomagajo sošolcem. Po prvem glasnem branju so ugotovili:

- da je za dobro, tekoče branje potrebno prav tako trenirati kot za dobro igro hokeja,
- da lahko mlajši (igralci) bolje berejo kot starejši,
- da ni nič narobe, če se ti pri branju zatika, saj se tudi starejšim zapletejo besede,
- da je dragoceno, kadar lahko o prebranem tudi razpravljamo,
- da ima kapetan privilegij, da pove, kdaj je dovolj branja, in je prav prijetno, če ob tej odločitvi poveže ekipo, včasih pa se odloči tudi po svoje, in
- da čas ob branju res hitro mine.

Slika 1: Branje na avtobusu

Strinjali pa so se tudi, da je prijetno in navdušujoče tudi poslušanje. Prvo bralno gostovanje so zaključili z zmago na Bledu. Naslednja knjiga je bila *Blazno resno o seksu* iste avtorice. Mentorji Bralne značke na šolah, ki jih obiskujejo otroci, so hokejistom, če so bili vključeni v projekt Bralne značke, priznali opravljene obveznosti v obsegu dveh knjig. V knjižnici smo jim pripravili potrdila o sodelovanju ter ustrezen dopis, s katerim smo predstavili projekt. Mariborska knjižnica je ob sodelovanju s Hokejsko drsalnim klubom Maribor tako v

šolskem letu 2015/2016, ki sovpada s hokejsko sezono, pripravila za člane selekcije U12 (starost fantov in dekleta do 12. leta starosti) dopolnitev športnega programa v klubu.

Mariborska knjižnica in Hokejsko drsalni klub Maribor v sezoni 2016/2017 nadaljujeta sodelovanje pri tem projektu. Namen ostaja nespremenjen: fantom v starosti od 9 do 13 let želimo ponuditi kakovosten način preživljanja časa na organizirani poti do prizorišča tekem državnega prvenstva pod okriljem Hokejske zveze Slovenije. V selekciji U12, v kateri sodelujejo fantje in dekleti v starosti od 9 do 11 let, spoznavamo slovenskega pisatelja Žigo X. Gombača in njegovo delo *NK Svoboda (2016)*. V ospredje dela je postavljena povezava begunske stiske, mladostniške stiske (šola, prijatelji, ljubezen, družinska harmonija) in športa. Glavna junaka, Anej in Sabi, pišeta vsak svoj dnevnik, se potem tudi srečata in spoznata, povežeta pa ju stiska in nogomet. Anej in Sabi sta oktobra, novembra in decembra s hokejisti potovala dvakrat na Bled, enkrat v Ljubljano, v Zagreb, v Beljak in na Jesenice. Prva pot na Bled (12. oktobra 2016) je pomenila odkrivanje pomenov v naslovu literarnega dela: le kaj pomeni NK in zakaj *Svoboda* in ali je tudi v resnici kakšen nogometni klub tako poimenovan. Zanimivo je bilo opazovati:

- kako različni so elementi motivacije pri mladih bralcih,
- kako zapleteno je lahko prebiranje besed, ki jih poznamo le po izgovorjavi in v naši spominski bazi besedišča niso preslikane kot podoba povezanih črk. Gre za poslovenjenje tuje besede, najpogosteje iz angleščine, kot npr. *hanging*, in
- kako lahko tudi kletvice spodbudijo nekaj dobrega, v našem primeru interes, da prideš kmalu na vrsto za branje poglavja, ki ima največ neznanih kletvic. Žal takšnega poglavja nismo odkrili. Kletvice so pač del besedišča in pri mladih se ta del nenadzorovano bogati, četudi si odrasli posebej ne prizadevajo za to. Na prvem potovanju na tekmo je glasno branje potekalo od kletvice do kletvice in ne od poglavja do poglavja. Sprva smo branje kletvic opremili z glasbenim signalom, ki je značilen za cenzuriranje neprimernih besed v radijskem ali televi-

zijskem programu, a smo nato napisano besedo prebrali na glas. Otroci so poznali vse besede.

Razprava se je ustavila pri razlikovanju besed *hinavec* in *zahrbtnož*. Ločevanje teh dveh besed smo povezali s posameznikovim dejanjem, ki ne odraža tega, kar dejansko misli o tebi. Ali ti laže v obraz ali za hrbtom. Ker je življenje že od vsega začetka pač življenje, so otroci nizali prigode iz svojih življenj v ilustracijo pomenskega razlikovanja dveh besed. Sabijevo potovanje v svobodo opredeljuje denar. Ko v zgodbi našteva valute, smo se hitro ustavili pri pojasnjevanju, kaj sta *lira* in *funt*, nato še pri *izkoriščanju ljudi* in besedi *značaj* (ugotavljanje razlike med tistimi lastnostmi, ki označujejo posameznika predvsem v odnosu do drugih in okolice in lastnostmi posameznika). Pogovor o zgodbi se je v nadaljevanju navezal na očetovo vlogo v zgodbi in na njegovo podporo Anejevi pomoči Sabiju ter ponovno na to, kako postati dober bralec. Fantje so iskali primerjavo med časom, ki ga namenijo treningu branja, in časom, ki ga namenijo treningu drsanja. Do konca Anejevega in Sabijevega potovanja smo ugotavljali še razlike med besedama *potrpežljiv* in *strpen*, spoznavali pomen besede *konflikt* in se pogovorili o tem, kako je sestavljeno *novinarsko poročilo o športnem dogodku*. V treh mesecih so na avtobusu z igralci na tekme potovale še izbrane knjige iz tistega dela zbirke, ki ga knjižničarji poimenujemo strokovna literatura za mlade. Otroci so tako spoznavali, kako lahko dopolnijo šolske vsebine z informacijami iz knjig (npr. piramide, vesolje, človeško delo, vreme in podnebje).

Slika 2: Ko sotekmovalec bere, ga drugi pozorno poslušajo.

Kaj imata torej skupnega trening hokeja in trening branja? Burnik (2006) opozarja, da je treba pri najmlajših zgraditi široko bazo gibalnih znanj, iz katere bo v višjih starostnih kategorijah mogoča učinkovita specializacija. Delo z najmlajšimi, kar je glede na Burnikovo klasifikacijo starostna omejitev med 6. in 11. letom, pomeni izhodišče za naprej, pri tem pa Burnik izpostavi potrebo po tem, da se otroke navduši za hokej in tudi šport kot celoto, se nauči delovati v skupini, spoštovati pravila in vse akterje v športu. Podobno lahko ugotovimo tudi za branje. Prve bralne izkušnje v domačem okolju so neprecenljive in izjemno dragocene, a če niso prisotne, jih lahko nadomestimo v kasnejšem obdobju z izbranim osebnim pristopom, ki ni nujno sistemsko pogojen kot obvezen.

»Učenje drsanja je nikoli končan proces, kar pomeni, da se drsanja dolgo učimo, nato dograjujemo drsalno znanje, vsak igralec pa kasneje izoblikuje svoj stil. Pomeni tudi, da tehniko drsanja lahko izboljšamo tudi pri igralcih v višjih starostnih kategorijah.« (Burnik, 2006, str. 8) Ko pri otrocih potegnemo primerjavo med treningom branja in treningom hokeja, kmalu spoznajo, da je za oboje potreben trud, da je tako kot drsanje tudi branje nikoli končan proces, ki potrebuje precej časa za dobro izvedbo. Tako kot igralci najdejo svoj slog drsanja, se tudi kot bralci najdejo v lastnem slogu branja. Ob tem pa še razvijejo poseben odnos do vsebin, ki jih zanimajo. Podobno kot pri hokeju tudi pri branju ni zaželena prehitra specializacija (Burnik, 2006, str. 8; Mohor, 2006, str. 12): odprtost za različne igralne položaje lahko povežemo z različnimi literarnimi zvrstmi. Avtomatizacija drsanja v hokeju je pogoj za učenje tehnično-taktičnih elementov hokeja in uspešno vključevanje v igro, meni Burnik (2006, str. 8). Avtomatizacija branja je pogoj za uspešno vključevanje v vse elemente posameznikovega življenja. Tudi trenerjeva navodila za igro je treba s trenerske table prebrati, pa čeprav gre v tem primeru za simbole in sklice. Branje je prisotno v vsakem elementu športa, le da ga prepogosto ne prepoznamo ali zaznamo. Otroci, ki so pismeno šibki, nimajo težav le v šoli pri jezikovnih predmetih, težave se pokažejo tudi pri naravoslovnih predmetih, kjer ni tako zelo

pomembna vzdržljivost za obvladovanje zahtevnejših in obsežnejših literarnih del v smislu obsega in pomena, temveč se v največji meri pokaže pomembnost avtomatizacije branja. Kot avtomatizacijo branja razumemo branje, ki steče brez posebnega razmišljanja, napora in je ponotranjena tehnika pridobivanja znanja ter opravljanja miselnih procesov.

Igralci se najpogosteje prvič srečajo z drsanjem v predbralnem obdobju, torej pred vstopom v šolo. Predbralno obdobje označuje obdobje pred sistematičnim učenjem branja in pisanja, torej spoznavanja črk.

Burnik (2006, str. 12) tudi pri hokeju opozarja na to, da možgani niso sposobni dobro opravljati dveh funkcij hkrati, kar vodi do padca koordinacije. To ponazori na primeru sodelovanja nog in rok, noge drsajo, roke vodijo plošček. Ker gre za bistveni element hokejske igre, torej koordinacijo med drsanjem in vodenjem ploščka, vidi rešitev v sistematičnem delu za zmanjšanje padca koordinacije. »V možganih je treba pripraviti čim širšo bazo, čim več različnih motoričnih programov.« (Burnik, str. 13) Branje spodbuja tudi koordinacijo.

»Uporabljajo naj se tudi treningi, ki izključujejo čutilo vida.« (Burnik, 2006, str. 13) Glasno branje spodbuja vizualizacijo, vpliva na sposobnost poslušanja, razvijanje občutka za soigralce, četudi jih ne vidijo, jih pa slišijo in poslušajo.

Med metodičnimi priporočili za učenje drsanja je tudi priporočilo o razporejanju otrok v posamezne skupine glede na usvojeno znanje. »Včasih damo tudi boljše drsalce v slabšo skupino, da pomagajo drugim otrokom pri učenju in trenerju pri demonstraciji, slabše pa v boljšo zaradi motivacije. Vendar je pri tem potrebno paziti, da je otrok z manj znanja sposoben izvesti vajo pri boljši skupini, da ne naredimo več škode kot koristi v psihološkem pogledu.« (Burnik, 2006, str. 15) Pri branju v skupini se pokažejo različne sposobnosti branja na glas in tako so tudi v našem primeru fantje spoznali, da niso samo oni slabši bralci, ali pa vidijo, da kateri od igralcev bolje bere, kot so predvidevali. Pri prvi skupini gre za zaupanje ter spodbujanje sodelovanja, v drugi pa za motiviranost. Otroci bolj uživajo in so uspešnejši,

kadar so bolj notranje motivirani, torej delajo nekaj zaradi sebe in ne drugih v okolju (Dvajset, 2016, str. 21).

Branje na avtobusu smo tako postavili v vlogo vaj v pripravljalnem delu treninga. Spodbuja koncentracijo, osredotočenost na ekipno sodelovanje, motivira sodelujoče za fokus in ne spodbuja deljene pozornosti.

SKLEP ALI ISKANJE ODGOVORA NA VPRAŠANJE, ALI ME BRANJE KNJIGE PRIPELJE DO BOLJŠEGA BRANJA IGRE

Hokej je ekipni šport. Na ledni ploskvi je v eni ekipi povezanih pet igralcev in golman. Igralci se delijo na tiste v napadu in tiste v obrambi. Mohor (2006, str. 21) našteje igralne sposobnosti posameznika kot igralca v napadu in igralne sposobnosti posameznika kot igralca v obrambi. Poudarjene sposobnosti posameznika kot igralca lahko strnemo v tri kompetence: sposobnost *predvidevanja* (preigravanje, sprejem podaje), *preusmerjanja* (varanje: s telesom, s spremembo smeri) in *spremljanja* (odvzem ploščka, kritje prostora, blokiranje strela). Te sposobnosti niso vezane le na priučen način gibanja na ledu, ampak na nekaj več, kar posameznik izraža skozi svoje razmišljanje in ravnanje, torej skozi odnos do nečesa. Pomen usklajenosti vseh sposobnosti pri posamezniku prikaže Mohor (str. 28) na primeru strela na gol. Tukaj se morajo ujeti tehnika izvedbe, telesne sposobnosti posameznika, taktična pripravljenost in psihična zrelost. Prav slednje povezuje s sposobnostjo »branja igralnih situacij« (str. 29), kar pomeni, da se igralec v pravem trenutku odloči za strel na gol. Branje igralnih situacij razumemo kot posameznikovo sposobnost predvidevanja poteka igre, ravnanja soigralcev, ravnanja igralcev nasprotne ekipe ter ocene lastnih možnosti. Sposobnost branja igralnih situacij ni tako oddaljena od sposobnosti branja umetnostnih ali neumetnostnih besedil in branje knjige je lahko ena od tehnik razvijanja sposobnosti branja igre.

Med osnovnimi cilji treninga pri kategoriji mlajših dečkov (starost do 12 let) našteje Mo-

hor (str. 36) tudi elemente vsestranskega razvoja igralca: naučiti se pomena besed trening, regeneracija, požrtvovalnost, seznaniti se s pravili igre, naučiti se spoštovati nasprotnika, soigralce, trenerje in sodnika, razvijati komunikacijo in odnose v ekipi ter usmerjati igralce k nenasilnemu odnosu do soigralcev in pozitivnemu odnosu do matičnega kluba in kraja bivanja. Doseganje teh ciljev lahko na potovanjih do športnih dvoran podkrepimo tudi z branjem izbranih literarnih del. V tej starosti mora biti pozornost na razvoju koncentracije, osebnostnih lastnosti in razvoju kolektivnega duha (Mohor, str. 36). Tudi pri doseganju teh ciljev si ne moremo predstavljati boljšega pripomočka, kot je branje.

Vsekakor je spodbujanje branja kot elementa osebnega razvoja več kot zaželeno tudi pri starejših kategorijah, še posebej, če sledimo le nekaterim od ciljev, ki jih Mohor (str. 80) izpostavi med osnovnimi cilji treningov hokeja pri kategoriji dečkov (starost do 14 let), in sicer: spoštovanje osebnostnega razvoja v puberteti, razločiti pomen posameznika v ekipni igri, razviti prijateljsko atmosfero v ekipi, usvojiti teorijo športnega življenja, razviti duh »fair play« – razvijanje moralnih in etičnih norm, seznaniti igralce z vandalizmom, drogami, dopingom ter jih podpirati pri šolskih obveznostih in jim pomagati pri odločitvi za srednjo šolo. Na tej točki šport ni več le igra, postane obveza (Mohor, str. 80) in zaveza, hkrati pa še vedno ni edina stvar v njihovem življenju. Otroci so na tej razvojni stopnji zelo občutljivi, razvija se njihova samopodoba, iščejo si položaj v družbi. Vse morebitne vsebine, o katerih želimo z njimi spregovoriti, jim lahko predstavimo skozi literarne junake. Pri treningu hokeja v tej starosti se srečajo vadba koordinacijskih vaj posameznika in skupinske koordinacijske vaje. Skupinsko branje na avtobusu omogoča tudi to kombinacijo: vajo posameznika pri treningu bralnih spretnosti kot tudi vajo skupine pri dojetanju prebranega.

Rezultati projekta pri starostni skupini med 9. in 12. letom starosti so statistično minimalni, če pogledamo, da smo v Mariborski knjižnici s tem projektom zajeli manj kot en odstotek populacije, ki živi na območju Mariborske

knjižnice. Učinek te storitve je predvsem v drugačni percepciji knjige, branja in knjižnice. V lanski sezoni so igralci od štirih gostovanj na treh brali in ekipa je trikrat dosegla zmago. Za nas je bil zanimiv prav njihov odziv po tekmi. Starši so povedali, da so fantje sami naredili povezavo med branjem in zmago. Najpogostejša ugotovitev je bila, da so bili »bolj pri stvari«. Igralci so tako sami na izkustveni ravni ugotovili neposredno korist branja in to povezali z razvojem kognitivnih sposobnosti. Igralci so se s pomočjo branja, ki je bilo zasnovano kot ekipno dopolnjevanje, povezali že vsaj tri ure pred tekmo, njihove misli so bile sproščene in niso bile obremenjene z motečimi elementi sodobne digitalne komunikacije. Če je redni del tekmovanja zaznamovala knjiga *Blazno resno o šoli*, je igro v končnici zaznamovala knjiga *Blazno resno o seksu*. Kako zelo so fantje verjeli v moč branja, potrjuje tudi izkušnja zadnje, odločilne tekme, ko so na Bledu igrali za tretje mesto. Prvo tekmo na Bledu so zmagali (branje na poti na gostovanje), drugo doma so izgubili (pred domačimi tekmami nismo brali) in potem so se odpravljali na tretjo. Fantje na tej poti niso imeli spremstva knjižničarke, sami so se organizirali, prosili le za knjigo in film. Na poti so brali in na tekmi – zmagali. Četudi si ob tem mislimo, da je morda pač uspelo ali pa je bilo to srečno naključje, so fantje spremenili odnos do branja. Verjamejo, da lahko branje pripelje do zmage tudi v športu. Člani selekcije U12 so v tekmovanju državno prvenstvo, ki ga vodi Hokejska zveza Slovenije, osvojili 3. mesto. V veliko spodbudo za nadaljevanje te dejavnosti za širjenje bralne kulture je ugotovitev, da otroci zmage na tekmah povezujejo tudi z branjem. Kot ekipa so se ponovno v celoti udeležili 5. dneva Mariborske knjižnice in ni jih bilo treba pretirano navduševati. Z veseljem so se vabilu odzvali in trenerji so sodelovanje na tem knjižničnem dogodku uvrstili v redni tedenski urnik treningov ter tako podprli sodelovanje. Fantje so tekli za zabavo, za novo knjižnico in za več knjig ter tako še nadgradili naše bralne druženje. Prav njihov odnos je bil vezan na odločitev o nadaljevanju projekta Hokejska bralna postava. V nadaljevanju lahko beležimo zanimive rezultate. Športni se odražajo v vedno večji povezanosti

ekipe, disciplini ter borbenosti, kar je v prvi vrsti odraz trenerskega dela, a tudi sodelovanje na avtobusu, tisti rezultati, ki navdušijo navijače, pa so tudi že v kakšni dobljeni tekmi, a ekipa vse bolj gradi na tem, da rezultat vedno ne prinese pravega zmagovalca posamezne tekme. To potrjuje tudi zgodba, ki jo beremo. Bralni rezultati so v spoznanju, da je glasno branje zabavno, da zahteva sodelovanje celotne ekipe, da skoraj vsi v ekipi potrebujejo več treninga branja, da tako čas na poti hitreje mine, da je zgodba zelo zanimiva, da so kletvice lahko tudi motivator za hitro predsavanje med poglavji in vsako poglavje prinese novo besedo ali temo za pogovor.

S tem projektom smo želeli pokazati, kako zelo so odprta vrata knjižnicam in knjižničarjem pri razvoju bralne kulture in bralne pismenosti, predvsem pa kako zelo je pomemben poseben pristop in osebni vzgled pri odraščajoči generaciji. Oblika sodelovanja med knjižnico in športnim društvom presega utečene in že poznane oblike sodelovanja med predvsem kulturno ali vzgojno začrtanimi programi posameznih partnerjev ter je tako primer, ki ga lahko ponovimo v različnih okoljih. Knjigo, branje in vrednote vseživljenjskega osebnega razvoja pa iz knjižnice prenesemo tudi v osebni življenjski prostor posameznika. ●

Viri

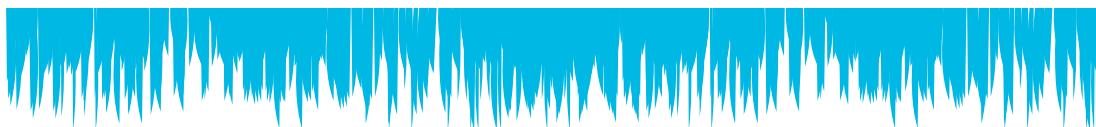
- Bralna motivacija v šoli: merjenje in razvijanje* (2006). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Burnik, A. (2006). *Metodične osnove hokeja na ledu za najmlajše kategorije*. Ljubljana: [A. Burnik].
- Cerar, M. (2001). *Institucionalizacija hokeja na ledu na Slovenskem: [diplomska naloga]*. Ljubljana: [M. Cerar].
- Dvajset najpomembnejših pedagoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole* (2016). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti (CRSN).
- Grosman, M. (2011). Branje umetnostnih besedil za višjo bralno pismenost – rezultati PISA 2009. V: V. Gomivnik Thuma (Ur.) *Vloga slikovnih sestavin pri sporazumevanju: zbornik Bralnega društva Slovenije ob 9. strokovnem posvetovanju 8. septembra 2011 v Ljubljani*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Hozjan, E. (2013). Projekti in programi za spodbujanje bralne motivacije pri fantih. *Slovenščina v šoli*, XVI (2), str. 12–22.
- Hozjan, E. (2013). *Projekti in programi za spodbujanje bralne motivacije pri fantih: diplomsko delo*. Ljubljana: [E. Hozjan].
- Križaj, R. (2000). *Agresivnost v hokeju na ledu: [diplomsko delo]*. Ljubljana: [R. Križaj].
- Mohor, M. (2006). *Metodični postopki pri učenju hokeja na ledu do U-14: [diplomsko delo]*. Ljubljana: [M. Mohor].
- Montessori, M. (2006). *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo. (Zbirka Montessori).
- OECD PISA 2012: program mednarodne primerjave dosežkov učencev*. (2013). Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: http://www.pei.si/User-FilesUpload/file/raziskovalna_dejavnost/PISA/PISA2012/PISA%202012%20Povzetek%20rezultatov%20SLO.pdf (10. 9. 2016).
- Pečjak, S.; Bucik, N. (2004). Bralna motivacija učencev v osnovni šoli. *Psihološka obzorja*, 13 (4), str. 33–54.
- Pečjak, S.; Bucik, N. (2004). Učenčev izbor – ključ do motivacije za branje? *Otrok in knjiga*, 31 (60), 53–67.
- Pečjak, S.; Pirc, T. (2010). Ali se oblikuje bralno razumevanje pri dekletih drugače kot pri fantih? *Didactica Slovenica – pedagoška obzorja*, 25(2), 51–66.
- Pečjak, S.; Ajdišek, N. (2008). Sodobna psihološka spoznanja o bralni pismenosti s poudarkom na razvoju bralne motivacije. *Šolska knjižnica*, 18(3-4), 244–252.
- Podbrežnik, I. (2009). Načrtovanje bralne kulture v splošnih knjižnicah. *Zbornik 6. študentske konference Fakultete za management Koper*. Koper: Celje: Škofja Loka: Fakulteta za management.
- Poučevanje branja v Evropi: okoliščine, politike in prakse* (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Razlike med spoloma v (meta)kognitivnih in motivacijsko emocionalnih dejavnikih bralnega razumevanja. (2008). *Psihološka obzorja*, 17 (4), 89–116.
- Raziskava spretnosti odraslih PIAAC v Sloveniji 2016*. Dostopno na: <https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Slovenia-Slovenian-Version.pdf> (10. 9. 2016).

Raziskava spretnosti odraslih: vodnik za bralca (2015). Ljubljana: andragoški center Slovenije. Dostopno na: http://piaac.acs.si/doc/images/publikacije/Vodnik01_final_TISK%20zadnja_z%20spletno%20stran.pdf (10. 9. 2016).

Za dvig bralne pismenosti: zbornik prispevkov strokovnega tematskega razgovora na ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport (2015). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

DR. SABINA FRAS POPOVIĆ, višja bibliotekarska svetovalka, zaposlena v Mariborski knjižnici
Naslov: Mariborska knjižnica, Rotovski trg 2, 2000 Maribor
E-naslov: sabina.fras-popovic@mb.sik.si

KULTURNI BAZAR

KLUB LILI NOVY
10.30–12.00

30. 3.

2 0 1 7

KULTURA SE PREDSTAVI

Ščepec bralne kulture

Kratke predstavitve projektov in programov

Sodelujejo: Javna agencija za knjigo RS (JAK), Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, Društvo slovenskih pisateljev (DSP), Bralno društvo Slovenije (BDS), Društvo Slovenskih založnikov, Bukla – brezplačna revija o knjigah, Zavod MARS Maribor, Pripovedovalski variete

Obiskovalci bodo seznanjeni s projekti in programi, s katerimi se ukvarjajo ustanove na področju bralne kulture. Poudarek bo na programih, namenjenih šolski populaciji različnih starostnih skupin, ter ponudbi za mentorje in strokovno publiko. Izvajalci bodo med drugim predstavili projekt *Rastem s knjigo* (JAK), delo mladinske sekcije

Društva slovenskih pisateljev, napovedali bodo pomembna izobraževanja (Bralno društvo Slovenije in Društvo bralna značka Slovenije – ZPMS), udeležence seznanili z delom slovenskih založnikov, Bukla – brezplačno revijo o knjigah ter predstavili delovanje Zavoda MARS Maribor in Pripovedovalskega varieteja.

